

Prosjektrapport

Tidlig oppfølging av flerspråklige barn

Rutiner for inntak og tidlig pedagogisk innsats for flerspråklige barn i barnehagene i Frogn kommune

Av Espen Egeberg og Finnborg Scheving

Oktober 2018

Rapport

Tidlig oppfølging av flerspråklige barn.

Rutiner for inntak og tidlig pedagogisk innsats for flerspråklige barn i barnehagene i Frogn kommune

Bakgrunn for prosjektet:

Dette prosjektet har utgangspunkt i samarbeid mellom PP-tjenesten i Frogn og Statped om en enkeltsak i 2014. PP-tjenesten ønsket videre kompetanseheving i forhold til arbeid med flerspråklige barn og foreldresamarbeid, og mente personale i barnehager og i det spesialpedagogiske teamet også burde trekkes inn i dette.

PPT opplevde at flerspråklige barn ofte ble henvist for seint, og at barnehagene manglet rutiner og metoder for tidlig å kunne identifisere barn som trengte spesialpedagogisk hjelp. Barnehagene på sin side mente de trengte effektive metoder for å oppdage barna tidlig, samarbeide bedre med foreldre og styrke det pedagogiske tilbudet til disse barna. PPT ønsket også et bedre grunnlag for vurdering ved henvisninger fra barnehagene.

I løpet av våren og høsten 2014 var det flere møter mellom Statped, kommunens enhet for barnehager og spesialpedagogiske tjenester, barnehagene og PPT med faglige diskusjoner om flerspråklighet og foreldresamarbeid, med drøfting av behov, muligheter og innhold i barnehagenes pedagogiske arbeid, og kommunens oppfølging. Dette var utgangspunkt for arbeid med målsetninger og innhold i prosjektet.

Prosjekt er et samarbeid mellom Pedagogisk-psykologisk tjeneste, Barnehageenheten og tre barnehager i Frogn kommune og Statped. Statped takker alle involverte for interessant og lærerikt samarbeid

Organisering

Det ble opprettet en styringsgruppe i etableringsfasen av prosjektet. Da arbeid med innhold i planer for praktisk gjennomføring i barnehagene startet ble styrere og pedagogiske ledere i de tre prosjektbarnehagene med i gruppen, og den ble omgjort til en prosjektgruppe.

Målsetning med prosjektet

1. Informasjonsflyt som sikrer et godt samarbeid med foreldre til flerspråklige barn.
2. Øke kompetanse hos ansatte i barnehagene i forhold til pedagogisk arbeid med flerspråklige barn, samt foreldresamarbeid
3. Gjennom gode rutiner for samarbeid sette barnehagene bedre i stand til å igangsette pedagogiske og språklige tiltak
4. Ut fra pedagogiske erfaringer å tidlig kunne identifisere barn som kan trenge spesiell oppfølging, eventuelt videre henvisning

5. Gi PPT bedre grunnlag for vurderinger, og bedre samarbeid mellom barnehagene og PPT

Prosjektgruppen hadde jevnlig møter og nettbasert samarbeid for å arbeide med problemstillingene og utvikle rutiner og materiell. Innledningsvis våren 2015 holdt også Statped et kurs om flerspråklighet og foreldresamarbeid for ansatte i pilotbarnehagene.

Tiltaksbeskrivelse:

Målsetning 1. Informasjonsflyt som sikrer et godt samarbeid med foreldre til flerspråklige barn.

Delmål:

God informasjon både til foreldre og til barnehagene skal styrke trygghet, samarbeid og god oppfølging ved barnehagestart. Det skal derfor legges informasjon på kommunens nettside både på norsk og engelsk. Informasjonen på søknadsskjema skal være den barnehagen trenger for å kunne tilrettelegge for oppstart og samarbeid med foresatte ved inntak.

Tiltak:

Prosjektgruppen ser på søknadsskjemaet og foreslår innhold og endringer for å få informasjon som er nødvendig. Det lages informasjonsskriv til foresatte både på norsk og engelsk om deltakelse i prosjektet.

Indikator på måloppnåelse: Søknadsskjema gir bedre muligheter for informasjon til foreldre og barnehage. Informasjon på begge språk legges ut på kommunens nettside.

Målsetning 2. Øke kompetanse hos ansatte i barnehagene i forhold til pedagogisk arbeid med flerspråklige barn, samt foreldresamarbeid

Delmål:

Økt bevissthet om, og bruk av barnas språklige bakgrunn og erfaringer gir bedre flerspråklig opplæring i barnehagen.

Tiltak:

Kurs om språkutvikling og hvordan personalet i barnehagen kan styrke barnas utvikling i lek og aktiviteter, samt fokus på samarbeide med foresatte.

Utvikle og lage samtalskjemaer for tre ulike faser av oppstart i barnehage, med støtteskriv for barnehagelærerne for å bruke i samtaler med foresatte. Samtalskjema med foreldre prøves ut og justeres etter erfaringer.

Barnehagene gjør erfaringer og prøver ut og vurderer pedagogisk tilrettelegging i tråd med kunnskap om barnets bakgrunn og forutsetninger fra samarbeidet med foreldre.

Indikator på måloppnåelse:

Økt bevissthet om flerspråklige læringsmuligheter i barnehagene. Økt bruk av barnas erfaringer i det pedagogiske arbeidet, og økt samarbeid med foreldre om dette.

Målsetning 3. Gjennom gode rutiner for samarbeid sette barnehagene bedre i stand til å igangsette pedagogiske og språklige tiltak

Delmål:

Bygge opp funksjonelle rutiner på samarbeid med foresatte fra oppstartsfasen i barnehagen, og få et godt grunnlag for samarbeid om tilrettelegging av pedagogiske tiltak tilpasset barn og familie.

Tiltak:

Utvikle rutiner og gjøre erfaringer på samarbeid i barnehagen og med foreldre.

Indikator på måloppnåelse:

Rutiner for samarbeid etableres og skjemaer lages, metode utarbeides og prøves ut. Rutiner og samtaler blir prøvd ut i tre pilotbarnehager.

Målsetning 4. Ut fra pedagogiske erfaringer å tidlig kunne identifisere barn som kan trenge spesiell oppfølging

Delmål:

Barn som trenger spesiell tilrettelegging identifiseres og følges opp i barnehagen i samarbeid med foreldre. Bedre grunnlag for vurdering av og samarbeid hvis det er aktuelt med videre henvisning.

Tiltak:

Barnehagene har rutiner og drøfter erfaringer internt og med foreldre på når barn trenger spesiell oppfølging i barnehagens pedagogiske arbeid. Ut fra dette vurderer barnehagene hva slags tiltak som skal prøves ut i barnehagen, og ut fra erfaring med dette hva som skal indikere behov for kontakt med PPT for videre vurdering av oppfølging.

Indikator på måloppnåelse:

Tidlig innsats og utprøving av tilrettelegging igangsettes i samarbeid med foreldre. Barnehagene har gjennom samarbeid med foreldre og utprøving i barnehagen et godt grunnlag for eventuell videre henvisning i et samarbeid med foreldre.

Målsetning 5: Gi PPT bedre grunnlag for vurderinger og samarbeid mellom barnehagene og PPT

Delmål 1:

Barnehagen har klarere innsikt i og beskrivelser av barnets behov og forutsetninger som grunnlag for samarbeid PPT.

Delmål 2:

Samarbeid med foreldre om barnets behov og forutsetninger er igangsatt fra barnehagen før en eventuell henvisning.

Tiltak:

Utprøving og vurdering av flerspråklig tilrettelegging i barnehagene i samarbeid med foreldre.

Indikator på måloppnåelse:

Tydligere vurdering av barnas forutsetninger og behov, og henvisninger med beskrivelse av hva som er prøvd ut av pedagogiske tiltak, og av barnets behov og forutsetninger. Samarbeid med barnets foresatte er allerede startet.

Gjennomføring

Informasjon og rutiner ved søknad og opptak

Det var enighet om at rutiner og samarbeid med foreldre bør starte allerede ved første møte med kommunen og søknad til barnehage. Informasjon på kommunens nettside skal vurderes for å forbedre tilgjengelighet for foresatte som ikke snakker/leser norsk. Utforming av søknadsskjema for barnehageplass ble ansatt viktig for å oppdage tidlig hvilke barn som var flerspråklige, og hvilke språk barnet og familien snakket. Fokus ved oppstart i barnehage skulle være både samarbeid med foreldre, pedagogisk oppfølging og tidlig identifisering av forutsetninger og behov. Arbeid med dette ble igangsatt i kommunens administrasjon.

Rutiner og samarbeid skal være en naturlig del av årshjulet for kommunen og barnehagene. Foreldrenes første møte med kommunen er informasjon i forbindelse med søknad og opptak. Pedagogene mente det ofte ikke var god nok informasjon om barn og familiene ved oppstart. Det var blant annet uklarheter om språk og barnets bakgrunn, og møtene var ofte preget av informasjon fra barnehagene til foresatte.

Kommunens søknadsskjema ble revidert slik at barnehagene skulle få nødvendig informasjon til å kunne forbedre seg på førstekontakt med foresatte. Det ble utformet informasjonsskriv til foresatte på norsk og engelsk som alle foreldre skulle få når de fikk brev om barnehageplass. Styrer tok så kontakt med familien for å informere om og invitere til den første samtalen i forkant av oppstart.

Gjennomføring i barnehagene

Prosjektet ble videre planlagt gjennomført i de tre pilotbarnehagene som for tiden har flest barn med flerspråklig bakgrunn. Målsetninger og plan ble presentert i barnehagene og både styrere og barnehagelærere fra disse barnehagene var interesserte i være med å prøve ut rutiner, metoder og materiell.

Prosjektet skulle inngå som en del av kommunens planer for språk-, lese- og skriveopplæring 2015-2020.

Det ble laget en skriftlig informasjon og invitasjon til aktuelle foreldre om deltakelse i prosjektet.

Planlegging og utprøving av samtaleguider og pedagogisk oppfølging

Samarbeidspartnere fra barnehagene var opptatt av at tiltakene som skulle settes i gang ikke skulle føre til vesentlig merarbeid for pedagogene. Utgangspunktet var derfor å se på hva som allerede fantes av rutiner i barnehagene som kunne forbedres og forandres for tidligere å etablere kontakt med foresatte og barna og eventuelt oppdage spesielle behov hos barnet. Rutinene ble derfor først koordinert inn i møtepunkter som allerede eksisterte med foresatte og barn som skulle starte i barnehagen. Det ble enighet om at det var viktig at barnets stemme skulle bli hørt, og at man gav trygghet til foresatte om en god barnehagestart og konstruktivt samarbeid for at barnet skulle få et bra pedagogisk tilbud i barnehagen.

Med utgangspunkt i dette ble det i første utprøvningsrunde planlagt tre samtaler med foresatte, en før oppstart, en like etter oppstart, og en før høstferien. Prosjektgruppen utarbeidet tre forskjellige samtalskjemaer med støtteskriv for pedagogene (se vedlegg).

Første utprøvningsrunde

Første utprøving av første og andre samtale ble gjennomført våren 2015.

Første samtale skulle være etter inntak men før barnet begynner i barnehagen. Førstesamtalen skal gi muligheter for barnehagen til å bli mer kjent med barnets bakgrunn og forutsetninger slik at barnehagen kan forberede og tilpasse tilvenningsperioden bedre. En målsetning med denne samtalen var også at foreldrene skulle bli mer kjent med barnehagen og det som venter barnet, blant annet slik at de kunne forberede barnet på dette.

Tidspunkt og innhold i andre og tredje samtale i barnehagen ble drøftet og justert utover i prosjektet. Det ble blant annet vurdert hvordan disse passet inn i andre samtaler og møter barnehagene har i forhold til foreldre, og hvor lang tid foreldre og barnehage trenger for å bli kjent og gjøre erfaringer mellom samtalene.

Det ble ansett som viktig at samtalene ikke har for mye fokus på informasjon fra barnehagen, men få til en god samtale som viser at barnehagen er interessert i å høre hva familien er opptatt av. Derfra også få innblikk i barnets positive muligheter, både i forhold til flerspråklige ferdigheter, erfaringer og hjemmeforhold. Man tenkte seg at samtalene og innblikket i barn og familier kunne styrke kompetanse på språkstimulering og foreldresamarbeid.

Ved start av nytt barnehageår høsten 2015 skulle denne nye rutinen og samtalskjemaene prøves ut i de tre barnehagene. På grunn av utskifting av personale og andre uforutsette hendelser i barnehagene ble utprøvingen ikke som planlagt.

Første utprøvningsrunde ble derfor kun gjennomført med 9 familier, hvorav fire norske. Styrer var med på to av disse.

Utprøving av skjemaene viste at oppfølgingsspørsmål kan være vel så viktige som hovedspørsmålene. Man så derfor behov for hjelpespørsmål i skjemaene. Introduksjonen til samtalen ble også opplevd for omfattende. Gjennomføringen av samtalen kom også noe for tett, og det ble besluttet å flytte 3. samtale til januar/februar for å få nok tid til utprøvinger og å bli kjent.

Man ser at gjennomføring av samtalen krever øvelse og erfaring. Det vil derfor være behov for oppfølging og støtte når nye barnehager og pedagoger skal gjennomføre dette.

Andre utprøvningsrunde

I januar 2016 ble det gjennomført en ny utprøvningsrunde med reviderte samtalskjema. Pilotbarnehagene hadde nå fått personale på plass som kunne videreføre prosjektet og var klare for igjen å prøve ut nye rutiner og samtalskjema. Ved nytt barnehageår 2016 skulle det igjen prøves ut i de tre pilotbarnehagene på til sammen ni avdelinger. Styrere hadde ansvar for gjennomføringen, og samtalen ble gjort av pedagogiske ledere på avdelingene barnet skulle starte på. I noen av samtalen deltok styrer. Før sommeren ble gjennomføringen av første samtalen evaluert og plan for høsten justert ut i fra disse erfaringene. Gjennom flere møter ble skjemaer og rutiner justert og forbedret etter erfaringene som ble gjort. Skjemaene skal fungere som en mal som tilpasses etter behov i barnehagen.

Etter utprøvingen ble det igjen gjort en del justeringer både på samtalskjemaene og tidspunkt for samtalen. Det ble laget en kort introduksjon om målsetning og gjennomføring til den som skal invitere til og gjennomføre samtalen i barnehagen. Det påpekes spesielt at spørsmålene skal være utgangspunkt for dialog. Det er nå også lagt til kommentarer og punkter som kan støtte og konkretisere innhold og målsetninger til spørsmålene.

Pedagogisk leder skal i utgangspunktet lede samtalen, ellers har styrer ansvar for gjennomføringen.

For å støtte felles forståelse i samtalen om barnehagens innhold og hverdag ble det laget et sett med bilder av pedagogiske aktiviteter (lek med voksne, høgtlesing, tur osv.) man kunne se på sammen med foreldre, hovedsakelig bilder fra den aktuelle barnehage.

Bruk av tolk ble sett som forutsetning for en god samtale og telefontolk kan ofte være hensiktsmessig.

Andresamtalen skal nå gjennomføres tidlig på høsten etter at barnet er begynt. Det ble laget et informasjonsskriv som ble sendt ut i forkant til foreldrene. Andresamtalen skal primært

rette seg mot innholdet i barnehagen, men det er her viktig å få frem hva foreldrene tenker om dette og samarbeidet med barnehagen. Også denne samtalen støttes med bilder av ulike aktiviteter i barnehagen.

Tredjesamtalen ble lagt til januar/februar etter at barnet hadde gått i barnehagen noen måneder. Det kom frem at tredje samtale burde hatt mer konkrete hjelpemidler, og bildene ble også viktige som støtte i samtalen. Invitasjon ble både avtalt muntlig og den ble sendt ut skriftlig i forkant, og bildene fra barnehagen ble også brukt her som støtte.

Evaluering

Høsten 2017 hadde alle barnehagene fått gjennomført samtlige rutiner og runder med alle tre samtaler. Oppdaterte samtalskjema ble brukt med foreldre til 25 barn. Omtrent 25% av disse barna hadde norskspråklige foreldre. Det er laget en introduksjon til den som leder samtalen om hva som bør være i fokus og hvordan skjemaene skal brukes (se vedlegg).

Pedagogenes evaluering

Pedagogene som har deltatt i prosjektet fikk tilsendt et evalueringsskjema etter gjennomføringen. Denne evalueringen viser følgende:

Tilbakemeldingen fra samtlige pedagoger var at foreldrene opplevde det som positivt å bli kjent i gjennom oppstartsamtalene før barnet begynner i barnehagen. De uttrykker at det la et godt grunnlag for en positiv start, og at de opplever at foreldrene føler seg ivaretatt. Foreldrene uttrykte også at barna blir tryggere når de blir tryggere selv.

Pedagogene opplevde det som positivt å bli kjent med foreldrene og deres verdier før barnet begynner slik at det blir en god start for barnet og foreldrene. Det kommer også frem at i de fleste tilfellene har barna vært med i oppstartsamtalene. Pedagogene har da hilst på barnet og blitt kjent med det. Det uttrykkes også at vinkling inn til foreldrene og barna blir en annen nå enn i tidligere oppstartsamtaler.

Pedagogene uttrykte at det har vært positivt at foreldrene har fortalt om sin hverdag. I mange tilfeller har begge foreldrene kommet til samtalen og da har pedagogene sett samspillet mellom foresatte. De mener samarbeid med foreldrene er blitt bedre der kunnskap fra samtaler ligger i grunn.

Pedagogene sier at samtaler gir mer informasjon i forkant av oppstart, slik at de er bedre forberedt på å ta imot barnet på en god måte. For de barna som ikke snakker norsk kan de forberede seg med tegn til tale, eller tilrettelegge andre aktiviteter som hjelper på barnets språkutvikling.

Pedagogene sier at de liker å bruke samtalskjemaene på alle barn som starter i barnehagen, også barn av norskspråklige foreldre. Det har gjort at innholdet på årets første foreldremøte er blitt endret, siden mye av informasjonen allerede er gitt.

Noen pedagoger mente dette var et godt utgangspunkt for pedagogisk utvikling i barnehagen, andre uttrykker at de ikke har gjort noen forandringer på pedagogisk innhold tross samtalene.

Det kommer ikke frem noe om at deltakelse i prosjektet har ført til endringer i samarbeidet med PPT.

Det pedagogene trekker frem som utfordring er at det er vanskelig å finne tid til å komme fra avdelingen og de opplever å være mye borte fra avdelingen på grunn av samtalene. Det har også vært utfordring i forhold til språk da pedagogene blant annet har måttet oversette samtalene til engelsk. Samtidig trekkes det frem at førstesamtalen lett kan bli som et intervju hvis foresatte ikke har så mye å si.

Styrernes evaluering

Evaluering med styrerne ble gjort muntlig i et felles evalueringsmøte etter at det hadde fått spørsmålene skriftlig i forkant.

Førstesamtalen før sommerferien har vært opplevd som positiv, men det har ført til at det har vært mange møter i de barnehagene som har fått mange flerspråklige barn. Tidspresset har gjort at noen av pedagogene har vært skeptiske til å gjennomføre samtalene, men har likevel gjennomført dem. Samtalene har da vært evaluert å ha hatt forebyggende effekt og være nyttige. I store barnehager kan samtalene begynne tidligere på våren for at det ikke blir for tett før sommerferien. Alle tre barnehagene som var med i prosjektet skal fortsette med samtalene. Styrerne mener gjennomføring av samtalene og bevisstgjøring av trygge rutiner i oppstart gjør at foreldrene blir fortere trygge. Styrerne mente det ville tatt lengre tid å opprette kontakt med foresatte på dette nivået uten førstesamtalene. Dette mente de at er viktig i forhold til alle barn og foreldre som starter i barnehagen.

Det ble oppsummert at foreldrene så positivt på at pedagogene spurte etter og var nysgjerrige på familiens språk, og viste interesse for å lære noen ord på dette språket. Samtidig mente de at det var viktig ikke «grave» i familiens bakgrunn. I samtalen kan det komme frem forhold som trenger mer oppfølging. De erfarte at man oftest ikke burde gå videre med slike forhold i denne samtalen, men eventuelt gjøre avtale om en egen oppfølging senere. Dette bør i så fall noteres og vurderes internt. Styrer har ansvar her.

Styrerne mente erfaringen viste at det var aktuelt å føre logg med punkter som kan være viktig å ta med til neste samtale, og at dette burde presiseres i skjemaene.

Andresamtalen oppleves på mange måter lik den introduksjonssamtalen som barnehagen alltid har hatt, hvor fokus er på pedagogisk arbeid og forventning til oppfølging fra foreldrene. Her har man opplevd å ha mye informasjon som skal formidles til foreldrene. Da har informasjonen vært delt opp i hva som er viktigst. Bildene som brukes i samtalene har vært til hjelp og informasjonen har blitt formidlet på flere møtepunkter.

Tredjesamtalen ble vurdert å komme for tett på andresamtalen og at det ville være bedre tidspunkt å gjennomføre det i overgang januar/februar for å få mer tid etter andre samtale, og bedre oversikt over barnets trivsel og utvikling.

Generelt kommer det frem fra styrerne at den store gevinsten er foreldresamarbeidet, muligheten for å bli kjent med barnehagen, og at det blir lettere å ta opp ting med foreldrene allerede tidlig. En presiserer også at dette gir bedre mulighet for oppfølging og å sette inn tiltak.

Antall flerspråklige barn som starter i barnehagene kan variere fra år til år. Ikke alle styrerne har vært med fra starten av prosjektet men ble med før utprøvingen 2016. De har dermed ikke vært med på drøftinger av grunnlaget i prosjektet. Dette mente de kunne være både positivt og negativt. Styrerne i prosjektbarnehagene for andre utprøvningsrunde var ikke med fra starten av og kan derfor ikke uttale seg om informasjonen fra kommunen har bedret seg, men de mener å få bra informasjon i dag.

I en av barnehagene fikk alle nye foreldre tilbud om samtale og alle samtaler ble gjennomført med de flerspråklige, men kun de første to med norskspråklige foreldre. Tredje samtalen har nå vært inkludert i ordinært foreldresamtale på senhøsten. Alle familiene i denne barnehagen har hatt med seg barna til den første samtalen, noe som har gitt innblikk i kontakten foreldre og barn har se imellom. Styrer mente det var viktig å inkludere barnet i samtalen, og i kommunikasjon og oppmerksomhet ta hensyn til at barnet er til stede. Dette ble opplevd som særlig viktig når familien ikke snakket norsk.

Styrer i en av de andre barnehagene forteller at alle samtalskjemaene har vært brukt, men at i denne barnehagen har barna ikke vært med i samtaler.

Styrerne fortalte at det oftest vil være helt nødvendig med tolk i disse samtaler, noe som har vært utfordrende noen ganger. Det kan være ulike dialekter av språkene og ofte vanskelig å skaffe riktig tolk.

Samtaleguiden oppleves som grei i dag med de forandringene som har vært gjort underveis. Skjema tre blir blanding av det som har vært tidligere og det som står i skjemaet. Det oppleves positivt å ha skjemaene spesielt hvis pedagogen står fast.

Styrer var noen ganger med i førstesamtalen, og veiledet og drøftet med pedagogen som gjennomførte samtalen. Det ble opplevd som svært nyttig og det anbefaltes at styrer er med i hvert fall når den som gjennomfører samtalen gjør det første gangen. Det som oppleves som mer nytt og utfordrende for mange pedagoger er at de skal få til dialog med foreldrene, og at det er en del punkter de vanligvis ikke har tatt opp med foreldre. Det som kommer frem i samtalen og er nyttig for alle for å kunne gi barnet en god barnehagedag må formidles til andre på avdelingen fra pedagogen som tar samtalen. Det påpekes at det er viktig å være bevisst på etiske og lovmessige retningslinjer i forhold til det foreldrene forteller, både i forhold til hva som oppbevares skriftlig, og hva man forteller til kollegaer.

Styrerne var opptatt av at også de andre barnehagene må bli med og at disse rutinene må implementeres i både private og kommunale barnehager. Styrerne tenker at de barnehagene som har vært med i utprøvingen og allerede har fått rutinene på plass kan være en ressurs og hjelpe til med opplæring for de andre barnehagene. Dette bør diskuteres i ledermøte.

Det har ikke kommet frem i evalueringen at det har vært oppdaget barn i gjennom samtalene som har trengt særlig oppfølging, men det at pedagogene nå blir tidligere kjent med foresatte og barnet vurderes å kunne være positivt hvis det skulle oppstå forhold som trenger oppfølging eventuelt involvering av PPT.

Evaluering fra PPT

Leder for PPT mener at slike rutiner og pedagogisk innsats med informasjonsinnhenting, samarbeid og utprøving av pedagogikk er tidlig innsats og gir et godt grunnlag for PPT og for samarbeid.

Gode og bevisste pedagogiske tilrettelegginger er viktig for å vurdere hva barnet trenger, og for å vurdere behov for nærmere vurdering/utredning, tiltak eller henvisning. Det kan noen ganger være uklart hva som egentlig er bekymring når det tas kontakt med PPT. PP-tjenesten mener det derfor er spesielt nyttig med gode rutiner for vurderinger i barnehagen, gode tiltak og gode rutiner for å konkretisere hva som er prøvd ut og effekten av det. Det gir grunnlag for en mer anvendbar pedagogisk rapport for PPT. Det jobbes nå med en bevisstgjøring i barnehagene på rutiner og tilrettelegging. Her kan man blant annet ta utgangspunkt i erfaringer og tiltak fra prosjektet.

Evaluering fra barnehageenheten

Barnehageenheten gir positive tilbakemeldinger på deltaking i prosjektet og mener at det har vært positivt å delta. Prosjektet startet med at det var PPT som ønsket bedre kvalitet på samarbeid og rutiner, men det er først og fremst barnehagene som har vært i fokus. Prosjektet har fått løftet frem fokus på flerspråklige barn og familier, noe som er positivt i kommunen. I tillegg er det drøftet etikk og verdier i forhold til alle barn og familier, og laget verktøy til bruk i barnehagene, noe som vil styrke samarbeidet med familiene i kommunen. Kommunen har trolig fått mer bredde i språkarbeid i barnehagene. Hovedsatsing i kommunen er foreldresamarbeid, noe prosjektet har bidratt med å styrke. Deltakelsen gjort at de opplever seg sterkere og bedre til å stå i foreldresamarbeidet og å stå frem med sine synspunkter og heve saker som gjelder flerspråklige familier i kommunen.

Det forventes at konsekvensen av arbeidet i prosjekter vil på sikt merkes mer i Spesialpedagogisk team.

I starten av prosjektperioden (2016) var det utfordringer fra barnehageenheten når det gjaldt å få redigert eksisterende søknadsskjemaer på grunn av systemformat, men ved innføring av nytt system ble det gjort forandringer. Det er nå raskere å få tak i nødvendig informasjon. Informasjonen er ikke tilgjengelig på engelsk enda men det jobbes med det.

Det er nå mer og bedre samarbeidet mellom administrasjonen, Flytningskontoret og Helsestasjonen om familiene som kommer til kommunen. Kommunen har nå større fokus på flerkulturelle familier på alle nivåer. Det mangler fortsatt å skriftliggjøre rutiner som nå gjøres for dette samarbeidet for å sikre god oppfølging. De tar frem at effekt av prosjektet i praksis er at det er flere som har øyegene åpne i forhold til tidlig innsats og forebyggende arbeid.

På styremøter står flerspråklige barn og familier nå fast på agenda og det ses som positivt at det er både pedagoger og styrere som har vært med.

Prosjektgruppen har gitt positive tilbakemeldinger til Barnehageenheten, men formidlet at den største utfordringen har vært å finne tid for møtene. Det er ønske fra administrasjonen at dette brukes i alle barnehagene både kommunale og private.

I siste møte i prosjektgruppen i forbindelse med evalueringen ble det også drøftet videreføring av prosjektet i kommunen. Det var ønsket at dette skal over i vanlig drift i barnehageenheten. Det bør legges inn som forventning til alle kommunale barnehager og presenteres for alle private barnehager, og legges på siden til barnehagene. For nye barnehager som skal bruke dette trengs det en introduksjon og oppfølging. To av styrerne blir kompetansepersoner, og det blir vurdert om det bør være et implementeringsteam som kan hjelpe andre barnehager i gang. Barnehageadministrasjonen skal ta videre ansvar for dette.

Oppsummering

Prosjektidé og innhold i dette prosjektet er utviklet i tett samarbeid mellom Barnehageenheten, leder fra spesialpedagogisk team, PP-leder, styrere og pedagoger i tre barnehager og Statped. Prosjektet har gått over lengre tid enn det som opprinnelig ble tenkt på grunn av uforutsigbare hendelser i kommunens barnehager, barnehageenheten og PPT. Kommunen, i samarbeid med blant annet flyktningkontoret og Servicetorget, arbeidet tidlig i prosjektet med forbedringer i informasjonen flerspråklige foreldre fikk når de søker barnehageplass (jfr målsetning 1).

For å bedre samarbeid med foreldre, forståelse for barnas forutsetninger og behov for pedagogisk tilrettelegging (jfr. målsetning 2 og 3) ble det utarbeidet og utprøvd rutiner og samtalskjemaer for dialog med foresatte til flerspråklige barn på tre ulike tidspunkt. Samtalene skulle ha vekt på dialog og muligheter for gjensidig forståelse og samarbeid mellom foreldre og barnehage. Målsetning var å trygge foreldre i møtet med barnehagen, gi barnehagene bedre innsikt i barnas bakgrunn og behov, og øke mulighetene for samarbeid med foreldrene. Bedre fokus på, og innsikt i barnas og familienes forutsetninger og behov ble antatt også å gi et bedre grunnlag for utprøving av tilrettelegging, og identifisering av barn som kan trenge nærmere oppfølging. Dette ble også antatt å være et viktig grunnlag ved en eventuell henvendelse til PP-tjenesten (jfr målsetning 4).

I løpet av prosjektet ble gjort fortløpende endringer på samtalskjemaene gjennom flere runder med utprøving, lagt til støttespørsmål og bildestøtte, samt gjort justeringer av tidspunktene for samtalene. I januar 2016 var det ansatt nye styrere i barnehagene, og disse var også interesserte i å være med i videre utprøvinger. Barnehageenheten og Statped hadde møter med styrene for på nytt å drøfte problemstillingene, og etter nye utprøvinger gjennomgå, justere og systematisere samtaleguidene. De siste versjonene av samtaleguidene ble prøvd ut med 25 foreldre. I alle de tre barnehagene ble det valgt å gjennomføre de to første samtalene også med noen norskspråklige foreldre, mens alle tre samtalene ble gjennomført med de aktuelle flerspråklige familiene.

Endringene i søknadsskjema og informasjon til nye foreldre har ifølge evalueringen fra barnehagene ført til at de får bedre informasjon om barn og familier, tidligere kontakt med foresatte og at de blir kjent med foresatte på en annen måte enn tidligere. Noen av barnehagelærerne mener dette gjør at de er bedre forberedt på å tilrettelegge for barnet ut i fra forutsetningene de har når de starter, mens andre mener de gjør som de pleier. Det at alle prosjektbarnehagene ønsker å fortsette med rutiner og samtaler, og anbefaler at alle barnehagene i kommunen også gjøre det, tyder på at det oppfattes som viktig og nyttig tross en del tidsbruk.

Målsetning om å forstå barnets forutsetninger og behov, og bedre samarbeid med foresatte ser ut til å være det mest positive prosjektet har medført. Tilbakemeldinger fra foreldre tyder på at de føler seg mer trygge ved oppstart, og på videre samarbeid med barnehagene. Barnehagene ser ut til å ha god nytte av informasjon de får om familien og barnas bakgrunn. Bedring av samarbeid mellom barnehage og hjemmet, og innsikt i barnehagens og hjemmets aktiviteter kan antas å føre til et mer gjenkjennelig og meningsfullt innhold og språkbruk for barna på de to arenaene. I tillegg kan man anta at det også gir større muligheter for at barnas flerspråklige miljøer og ferdigheter blir en god støtte for læring generelt, og en flerspråklig utvikling spesielt. Det at foreldre og barnehage er opptatt av noe felles kan gjøre at barna kjenner igjen, ser sammenhenger og opplever erfaringene både fra hjem og barnehage som mer meningsfulle.

Evalueringen viser positive erfaringer både fra styrere og barnehageledere samt Barnehageenheten på at rutiner er etablert og at de er implementert i barnehagens virksomhet. Skjemaene med støttespørsmål for den som gjennomfører samtalen ser også ut til å virke etter sin hensikt.

Den største utfordringen ser ut til å være tiden det tar å gjennomføre samtalen. Det blir derfor viktig å organisere og planlegge dette godt, slik styrerne har gjort erfaringer med. Erfaringene fra utprøvningsbarnehagene må formidles til andre barnehager og administrasjon i kommunen.

Bruk av tolk blir svært viktig i gjennomføring av mange av samtalen. Barnehagene trenger gode og klare rutiner for bestilling av riktig tolk og tolkespråk, og kunnskap om hvordan de skal bruke tolk i samtaler.

PP-tjenesten har ment at tidlig innsats og samarbeid med foreldre kan gi et bedre grunnlag for vurdering ved en eventuell henvisning, men det er ikke kommet frem konkrete erfaringer med effekter av prosjektet på dette så langt. PPT har ikke vært aktivt med i prosjektarbeidet og gjennomføringen året 2016, og det rapporteres ikke forandringer i samarbeidet med PPT. I følge barnehagene har det ikke kommet opp behov for henvisning eller oppfølging av barn som har vært inkludert i prosjektet ut over den pedagogiske tilretteleggingen barnehagene har gjort. Det kan være tilfeldig at det ikke har vært behov dette barnehageåret, men godt foreldresamarbeid og gode rutiner kan i flere tilfeller gi en tidlig innsats som gjør henvisning unødvendig. Skulle det oppstå usikkerhet eller behov vil trolig godt foreldresamarbeid og kunnskap om barnets forutsetninger gjøre en henvisning lettere.

Introduksjon til deg som inviterer til foreldresamtaler

Avgjørende for en god samtale er din inntoning, respekt, varme og ydmykhet i møte med foreldre som forsøker å skape et liv for seg og sine barn. Under følger en rekke spørsmål som kan hjelpe samtalen. Husk, det er hvordan du gjør spørsmålene til dine egne og bruker deg selv i samtalen, som gjør stemningen trygg og samtalen levende.

Mange foreldre føler seg svar skyldig hvis de ikke klarer å sette ord på de nyansene vi er ute etter, eller svare på spørsmål om hele familien med en gang. Da kan det være greit med veldig enkle og konkrete spørsmål i begynnelsen, spørsmål som går rett på den du spør.

Førstegangssamtale med foreldre av nye flerspråklige barn

Fokus: familien

Innhold i førstesamtalen: fokus på familien.

Dette er ment som en samtale hvor familien får introdusere seg for barnehagen slik at barnehagen er mer kjent med foreldre og barnet før oppstart. Introduksjon av barnehagen for familien vil komme senere. Dette er ikke ment som en utspørring men som en dialog.

MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Etablere god kontakt mellom familien og barnehagen• Barnehagen blir kjent med familien og partene blir trygge på hverandre.• Godt samarbeid mellom barnehagen og familien
-----	---

TILTAK	INNHold	NÅR	HVEM
Invitasjon	Skriftlig og personlig invitasjon til førstegangssamtale. (Svar ønskes på om tidspunkt og dato passer) Sendes ut på norsk og engelsk. (Undersøk behovet for tolk og eventuelle dialekter på språket. Kontakt til Flyktningehjelpen ved behov for oversettelse)	Etter at foresatte har bekreftet mottatt barnehageplass. Eventuelt før foreldremøte for nye og før besøksdager.	Styrer i samarbeid med ped.leder.
Førstegangssamtalen i barnehagen	(Før samtalen begynner gir barnehagen kort informasjon om bakgrunn for samtalerne og de kommende samtalerne) Familien presenterer seg for ny barnehage – barnehagen blir kjent med familien og barnas hverdag og liv. (Føre logg fra samtalen for å sikre fortsettelsen av samtalerne)	Familien inviteres/innkalles til samtale ved mottatt plass. Før evt foreldremøte for nye foreldre. Ca. mai.	Familien Styrer og evt ped.leder/annen personal med ansvar for flerspråklig arbeid i bhg.

Håp og drømmer	Familien sier noe om sine forventninger og ønsker for sine barn og barnehagelivet	Under førstegangssamtalen	Representant fra barnehagen skriver ned innspillene.
Tolk	Bruk av tolk er en rutine. Tolketjenesten i Follo – tlf. 64 87 12 44	Under førstegangssamtalen	Styrer
Avtale tid for andre gangssamtale	Sette dato for møtet	August. I løpet av tilvenningsperioden	Pedagogisk leder

Hjelpeskjema for førstegangssamtalen

Innhold samtale førstegangssamtale	
1. Hva tenker familien om at barnet deres skal begynne i barnehagen? Hva vet dere om barnehage?	<ul style="list-style-type: none">• Oppmuntre foreldre til å fortelle om egne tanker rundt barnehagelivet
2. Hva er en vanlig hverdag for familien?	<ul style="list-style-type: none">• La foreldrene beskrive
3. Hva er familien opptatt av?	<ul style="list-style-type: none">• Aktiviteter, fritidsaktiviteter,• Familie i Norge/utlandet, besøke familier,• Hva liker barnet å gjøre hjemme, leker det med noen hjemme• Erfaringer å ha med inn i barnehage.
4. Hvilket område i ditt land kommer du fra?	<ul style="list-style-type: none">• Spørre om foreldrene kan fortelle om barnelivet der de kommer fra• Språk som barnet snakker, forholder seg til.

<p>5. Noen hensyn hos barnet vi bør vite om for at hverdagen skal bli god?</p>	<ul style="list-style-type: none">• Mat• Allergier• Sykdommer• Omsorgsbehov.• Nyttige ord på barnets morsmål (f.eks. drikke, sove osv.)
<p>6. Har du lyst å fortelle litt om familiens håp og drømmer for egne barn og barnehagelivet?</p>	<ul style="list-style-type: none">• La foreldrene fortelle• Avklar med foreldrene om de ønsker at det skal være synlig i barnehagen
<p>7. Lærer barnet det du har forventet når det er hjemme? (gir en åpning for foreldre å gi bhg. informasjon om bekymring/ utfordringer), har familien noen erfaringer som vi bør vite om?</p>	<ul style="list-style-type: none">• Foreldrene oppfordres til å fortelle om barnets språk, motorikk, lek osv.
<p>8. Barneperm (tegninger/bilder) /hus. Med info fra første samtale. Samtykke fra foreldrene.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Informere om hensikten med en slik barneperm (med tegninger/bilder o.l.) – ta med et eksemplar som ikke er utfylt. <i>(Dette for å trekke frem det trygge og gode for barnet inn i barnehagen)</i>
<p>9. Lever med brosjyren (www.ski.no) mot slutten av førstesamtale.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Informere om hva folder inneholder

Andregangssamtale med foreldre av nye flerspråklige barn

Fokus: barnehagen og barnehagedagen

Innhold i andregangssamtalen: fokus på barnehagen og barnehagedagen

Dette blir det tredje treffpunktet mellom familien og barnehagen etter besøksdag i mai og førstegangssamtale mai/juni. Fokus i samtale på barnehagen og barnehagedagen for barnet. Dette er ment som en samtale hvor familien blir introdusert for barnehagen. På dette møtet presenteres barnehagens hverdagsrutiner og barnehagehverdagen for familien. Andregangssamtalen er i tillegg til foreldremøtet for nye foreldre etter oppstart.

MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Foreldrene blir kjent med barnehagens pedagogiske innhold • Etablere en felles forståelse for at foreldre og barnehage samarbeider om barnets utvikling, språk og trygghet.
------------	--

TILTAK	INNHold	NÅR	HVEM
Invitasjon	Skriftlig og personlig invitasjon til andregangs samtale. Sendes ut på norsk og engelsk.	August. I løpet av tilvenningsperioden.	Pedagogisk leder
Andregangssamtalen i barnehagen	Familien presenterer seg for ny barnehage – barnehagen blir kjent med familien og barnas hverdag og liv.	Familien inviteres/innkalles til samtale i tilvenningsperioden etter oppstart. Tilsvarende den ordinære oppstartssamtalen.	Familien, styrer og evt. ped.leder/annen personal med ansvar for flerspråklig arbeid i bhg.
Tolk	Tolk ved behov. Tolketjenesten i Follo – tlf. 64 87 12 44	Under andregangssamtalen	Styrer
Avtale tid for tredje-gangssamtale	Sette dato for møtet	Senest i uke 35	Pedagogisk leder

Hjelpeskjema for andregangssamtalen

Innhold samtale andregangssamtale	
1. Hvilke aktiviteter gjør vi i en barnehage?	<ul style="list-style-type: none">• Bruk bilder (hva gjør bhg. når barnet er lei seg, kommer i konflikt med andre osv.)• Barnehagen beskriver (tur, maleaktiviteter, lekegrupper osv.)
2. Dagsrytmen (hvordan ser en barnehagehverdag ut?)	<ul style="list-style-type: none">• Beskriv dagsrytmen.• Dagtavle kan f.eks. vises frem og forklar til bildene.
3. Hvordan legger vi til rette for at deres barn skal få en god start i barnehagen, men også videre i barnehage hverdagen?	<ul style="list-style-type: none">• Trygghet• Barnehagen viser fram plan for språkarbeid med bilder – bevisst språkarbeid.
4. a). Hvilke forventninger har foreldrene til barnehagen? b). Hvilke forventninger har barnehagen til foreldrene?	<ul style="list-style-type: none">• Direkte spørsmål til foreldrene om hva de synes er barnehagens ansvar, f.eks. hvem lærer barnet dotrening, spise selv osv.
5. Kontakt mellom bhg. – familie	<ul style="list-style-type: none">• Tilknyttet informasjon• Tilbakemeldinger på eget barn

Tredjegangssamtale med foreldre av nye flerspråklige barn

Fokus: samarbeid barnehage - hjem

Innledning Fokus: samarbeid barnehage – hjem

Dette er det fjerde formelle møtet mellom familien og barnehagen. Samtalen finner sted etter at barnet har gått en periode i barnehagen, gjerne januar/februar. Dette er samtale nr. 3, og kommer i tillegg til andre ordinære foreldremøter. Fokus i samtalen er samarbeidet mellom barnehage og hjem. Dette er en samtale hvor det legges til rette for at familien og barnehagen snakker om samarbeid og hva vi sammen ønsker ut av samarbeidet.

Husk i 3.samtale å ha individfokus i gruppe, ikke fokus på det ene barnet.

MÅL	Et godt familie- og barnehagesamarbeid
------------	--

TILTAK	INNHOLD	NÅR	HVEM
Invitasjon	Avtale tredjegangssamtale og gi invitasjon muntlig og skriftlig. Si noe om innholdet i samtalen. Vurderer hvilket språk det er behov for når det gjelder invitasjon. Bruk utarbeidet skisse som utgangspunkt. Se i prosedyrene for gjennomføring. Gi ut evalueringsskjema etter endt samtale.	Etter oppstart og litt ut i tilvenningen, etter at barnet har gått en periode i barnehagen, gjerne januar/februar.	Pedagogisk leder
Tredjegangssamtalen	Dialog om samarbeid mellom familien og barnehagen.		Familien og ped.leder/annen personal, evt. styrer med ansvar for flerspråklig arbeid i bhg.
Tolk	Rutinen er bruk av tolk ved behov. Vurder ut fra tidligere erfaringer. Tolketjenesten i Follo – tlf. 64 87 12 44	Under tredjegangssamtalen	Styrer/ped.leder

Hjelpeskjema for tredjegangssamtalen

Innhold tredjegangssamtale	
1. Mål for samtalen	<ul style="list-style-type: none">• Opprettholde og styrke samarbeidet med foreldrene i forhold til barnets utvikling.• Gjeninnhente «håp og drømmer» fra førstegangssamtale – hva skal til i samarbeidet for å oppnå dette?• Oppmuntre til dialog.
2. Samtale rundt forståelsen av barnets sosiale, språklig og generelle utvikling	<ul style="list-style-type: none">• Vise til gode eksempler fra personalet - gylne øyeblikk med barnet.• Bruk bildene fra 2.samtale• Åpen opp for at foreldrene kan komme med erfaringer.• Samtale rundt tommelfinger regler når det gjelder barns språkutvikling.• Samtale rundt forventninger tilknyttet barn og barnets utvikling – er det noen utfordringer? Hva skal det jobbes videre med? (hva sier barnet i barnehagen/hjemme, trenger foreldrene tips?)• En dialog om samarbeid rundt språk: hva kan foreldrene /barnehagen gjøre for å styrke barnets språkutvikling (vektlegge foreldrenes betydning for språket).
3. Rutiner for bruk av tolk ved møter	Ped.leder, evt styrer

Dette kan være en samtale hvor man ser nærmere på barnets behov, og behov for tilrettelegging. Det kan være naturlig både for foreldre og barnehage å ta opp ulike forhold her. Foresatte kan få litt info og veiledning i 3. samtale. Refleksjoner i barnehagen etter 3. samtale kan være omkring hva barnehagen skal jobbe med framover, hvordan tilrettelegge det pedagogiske tilbudet i barnehagen, eventuelt samarbeid med PPT osv.

